

Thema: Meidenvenijn

Opbouw van het thema

Intro

Dit themanummer gaat over meidenvenijn. Meidenvenijn is het kwetsen van een meisje door andere meisjes. Na de onderbouwing kun je aan de slag met instrumenten, werkvormen en oefeningen om het meidenvenijn aan te pakken in de klas.

Vormen

Buitensluiten, negeren, aantrekken en afstoten, geheimen doorvertellen, roddelen, rug toedraaien en/ of vuile blikken.

Rollen (uit Meidenvenijn van Anke Visser, 2016)

Koningin: andere kinderen willen graag met haar omgaan.

Hofdames: volgers van de koningin. Ze geven de koningin complimentjes en lachen om haar grapjes.

Intrigante: Ze verzamelt en beheert gevoelige informatie over anderen. Ze lekt deze informatie om er zelf beter van te worden.

Wannabees: de meelopers. Ze willen graag bij de koningin horen. Ze proberen de koningin te imiteren (bijvoorbeeld gedrag of kleding). Ze voeren uit wat de koningin zegt.

Mikpunt: het meisje tegen wie de rest zich afzet. Afzetten maakt het groepje sterker.

Omstanders: de stille getuigen. Ze zien wat er gebeurt, maar durven niet in te grijpen.

Bouw

Onder-, midden- en bovenbouw

Sociale vaardigheden

Elkaar helpen

Opkomen voor jezelf

Elkaar aanspreken

Negeren

Melden

Leiden

Volgen

De slimme plek

Relaxed reageren

Onderbouwing

Meidenvenijn is het middel voor meisjes om de rangorde te bepalen en te bewaren (Visser, 2016). Meidenvenijn speelt zich vaak verborgen af en het is gericht op het ondermijnen van de ander. Meisjes die meidenvenijn inzetten proberen andere meisjes onderuit te halen en gebruiken daarvoor de relatie met andere meisjes.

"Als je meedoet met voetballen, mag je niet meer met ons meedoen."

Een afwijzing komt voor kinderen hard aan. Onze zelfacceptatie is voor een belangrijk deel afhankelijk van de sociale acceptatie. Onze behoefte aan verbondenheid is een aangeboren menselijke eigenschap. Sociale afwijzing en uitstoting is uitermate belastend (Baumeister & Leary, 1995; Bowlby, 1969). Diverse experimenten wijzen uit dat sociale uitsluiting dezelfde reacties van angst, pijn en verdriet veroorzaakt als fysieke verwonding. Het risico van afwijzing en uitstoting kan het aangaan van nieuwe contacten spannend maken. Het vermijden van afwijzing en uitstoting is net zo'n sterke drive als de wens naar aanvaarding en verbondenheid (Williams, 2007).

Onderbouwing	Meisjes hebben vaak één beste vriendin, de BFF. Ruzies gaan vaak over het kwijtraken van de nummer 1 positie aan concurrenten. Als de één een nieuwe vriendin heeft, is er voor de andere vriendschap minder of geen ruimte. Meisjes kunnen kwetsbaar zijn door hun afhankelijkheid van goedkeuring van anderen en hun onzekerheid (Visser, 2016). Dat kan ervoor zorgen dat een conflict niet snel vergeten wordt. <i>Bronvermelding</i> Baumeister, R. & Leary, M. (1995) The Need to Belong: Desire for Interpersonal Attachments as a Fundamental Human Motivation. <i>Psychological Bulletin</i>, 117, 3, 497-529. Visser, A. (2016). Meidenvenijn in het basisonderwijs. Pica. Williams, K. (2007). Ostracism. <i>Annual Review of Psychology</i>, 58, 425-52.
Handvatten	Handvatten voor de leerkracht <i>Belonen</i> Je beloont de kinderen die zich aan een gedragsregel houden. Bijvoorbeeld de gedragsregel: We praten aardig tegen elkaar. Je beloont alle kinderen die zich de hele dag aan de gedragsregel hebben gehouden. <i>Begrenzen</i> Je reageert op meidenvenijn. Je kunt na de les het kind aanspreken dat bijvoorbeeld met haar ogen rolde of zuchtte toen een meisje wat vertelde in de klas. "Het valt mij op dat je zuchtte toen S. iets vertelde tijdens de les. Dat vind ik storend. Ik wil het niet meer zien, afgesproken?" <i>Uitpraten</i> Je gaat met de kinderen in gesprek. Elk kind kan één minuut vertellen wat er aan de hand is. De kinderen kunnen alleen vertellen over het hier en nu. Situaties van maanden of jaren geleden zijn niet de bedoeling. Vervolgens worden er concrete afspraken gemaakt: wat kan de leerkracht de komende week zien? Na elke week wordt de naleving gecheckt door de leerkracht. Daarnaast wordt een consequentie besproken als het gedrag nogmaals voorkomt.

Instrumenten

Een manier om inzicht te krijgen welke kinderen populair zijn en invloed hebben, is het maken van een sociogram of sociomatrix.

Sociogram

Het sociogram is het middel om relaties in de klas zichtbaar te maken. In één overzicht kun je bekijken welke positie de kinderen in de klas hebben.

In één oogopslag in beeld:

- Welke kinderen zijn populair?
- Welke kinderen beïnvloeden elkaar?
- Welke kinderen worden vaak gekozen?
- Welke kinderen liggen buiten de groep?
- Welke kinderen vormen groepjes in de klas?

Sociomatrix

Een sociomatrix geeft de resultaten weer in een tabel. Je kunt zien welke kinderen geliefd zijn, welke kinderen minder populair zijn en welke kinderen een sterke sociale invloed uitoefenen.

In het Platform kun je het sociogram en de sociomatrix afnemen.

Daarnaast kun je in het Platform bij het onderdeel 'Documenten' de kijkwijzer voor het sociogram downloaden.

Werkvormen

Werkvorm 1: Kwaliteiten vriendschap

In gesprek met de klas. De kinderen vullen het eerste deel van het werkblad (bijlage 1) in:

Wat doet een vriend of vriendin?

Wat doet een vriend of vriendin niet?

Dit onderdeel wordt klassikaal besproken. Je maakt twee kolommen op het bord en schrijft alle antwoorden van de kinderen in de juiste kolom.

Dan vullen de kinderen de rest van het werkblad in.

In gesprek met de klas: Welke keuze kun je maken als een vriend of vriendin zich een langere tijd niet als vriend of vriendin gedraagt?

De kinderen geven argumenten voor elke keuze die is gemaakt.

Werkvorm 2: Gedragsregels opstellen

Gedragsregels opstellen past bij fase 3: Normeren. Tijdens deze fase worden de afspraken en gedragsregels opgesteld. Je kunt deze werkvorm ook na de zomervakantie al uitvoeren, om veiligheid en zekerheid te creëren in de klas.

Je kunt als leerkracht de kinderen met elkaar in gesprek laten gaan over de waarden en normen die zij belangrijk vinden. Hoe willen we met elkaar omgaan? Hoe ziet respect en plezier er in deze klas uit?

In dit stappenplan leer je hoe je waarden en normen kunt vertalen naar gedragsregels/ afspraken in de klas.

Stap 1: Waarden

Welke waarden zijn er op school? Kun je de waarden van de school gebruiken? Waar staan jullie voor?

Deze waarden vormen de kapstok waaraan de afspraken en regels (de normen) worden opgehangen.

Bijvoorbeeld: respect, plezier en zelfstandigheid.

Stap 2: In gesprek over afspraken en regels, de normen

Elke waarde kan vertaald worden in een norm: Hoe willen we met elkaar omgaan? Wat kunnen we met elkaar afspreken?

Dit kun je doen door de kinderen in groepjes na te laten denken over hoe deze waarde eruit ziet.

De kinderen maken de afspraak zo concreet mogelijk. Elk groepje formuleert per waarde 1 afspraak/ regel. De afspraak/ regel begint met 'We'.

Bijvoorbeeld

De waarde respect: We laten elkaar uitpraten.

Elk groepje presenteert zijn afspraken/ regels aan de klas. Vervolgens kunnen de kinderen en leerkracht met elkaar bekijken welke afspraken/ regels samengevoegd kunnen worden, zodat er uiteindelijk twee afspraken/ regels per waarde zijn geformuleerd.

Stap 3: De ouders

De ouders kun je er natuurlijk ook bij betrekken. Je kunt ouders uitnodigen om deel te nemen aan de gesprekken met de kinderen over de waarden. Elke ouder zit bij het kind in het groepje, zodat ouders met kinderen in gesprek gaan over de waarden van de school. Een mooie vorm van ouderbetrokkenheid! Je kunt er ook voor kiezen om de afspraken/ regels van de kinderen op een groot blad te schrijven, waar alle ouders en kinderen een handtekening onder zetten.

Stap 4: De afspraken/ regels in de praktijk

Om de afspraken/ regels dagelijks te gebruiken, kun je als leerkracht alle positieve voorbeelden direct benoemen.

De kinderen kunnen aansluiten met voorbeelden uit de klas of het buiten spelen.

Daarnaast is het belangrijk om bij grensoverschrijdend gedrag direct in te grijpen en terug te komen op de afspraken/ regels.

Werkvorm 3: Stellingen

Stellingen over vriendschap. Je laat kinderen argumenten aan elkaar vertellen waarom ze het wel of niet eens zijn met een stelling. Vervolgens kunnen ze met elkaar een afspraak/ gedragsregel maken. Voorbeelden van stellingen:

- Ik vind het vervelend als kinderen achter ons aanlopen!
- Je hoeft niet altijd met iedereen te spelen. Je kan echt weleens zeggen: "Je mag niet meedoen".
- Ik mag toch wel zeggen tegen iemand dat ik die trui niet mooi vind.
- Ik ga een ruzie niet uitpraten.

Werkvorm 4: Zo moet het eruitzien!

Het werkblad: 'zo moet het eruitzien' kun je gebruiken als een check-in bij kinderen die meidenvenijn hebben ervaren. Ze kunnen voordat de lessen beginnen of aan het einde van de schooldag het werkblad invullen. Bij het invullen van dit werkblad worden de kinderen zich bewust van de gewenste situatie en wat ze kunnen doen om dat te bereiken. Je kunt in gesprek met het kind die een werkblad

heeft ingeleverd. Een week later kun je nagaan bij het kind of het hem of haar is gelukt om stappen te ondernemen om de gewenste situatie te bereiken. Ze vullen het werkblad in, zie bijlage 2.

Werkvorm 5 Uitpraten met elkaar

Je gaat in gesprek met de kinderen die meidenvenijn hebben ervaren. Elk kind krijgt één minuut de tijd om de volgende vragen te beantwoorden:

- Wat is er gebeurd?
- Hoe heb je dat ervaren?

Bij het vertellen kunnen de kinderen alleen concreet gedrag omschrijven, zonder aannames te doen over het gedrag van de ander.

Bijvoorbeeld

Het kind vertelt: 'Ik stond in de rij en ... gaf mij een duw. Dat vond ik heel vervelend.

Je begrenst het kind als bijvoorbeeld de volgende ervaring wordt verteld: 'Ik stond in de rij en toen ging ... mij expres duwen. Daarna ging ze heel boos naar mij kijken. Dat deed ze vorige week ook al en ze doet altijd zo lelijk tegen mij.

De volgende stap is dat elk kind in één minuut kan vertellen hoe het opgelost kan worden. Je stelt de volgende vragen aan elk kind:

- Hoe zou je het kunnen oplossen?
- Welke voor- en nadelen heeft die oplossing?

De kinderen krijgen één week de tijd om de oplossingen uit te proberen. Na een week ga je met de kinderen in gesprek over de gekozen oplossingen. Elk kind krijgt één minuut de tijd om de vragen te beantwoorden. Je stelt de volgende vragen:

- Welke oplossing heb je geprobeerd?
- Wat leverde die oplossing op?
- Ben je tevreden over de oplossing?
- Welke oplossing zou je ook nog kunnen proberen?

Oefeningen

In de methode kun je bij het onderdeel 'Oefeningen' meer dan 80 oefeningen kiezen. De oefeningen kun je gebruiken om kinderen met elkaar te laten samenwerken.

Een oefening uit fase 2 is 'Rollenspel pesten'. Deze oefening kun je aanpassen, zodat kinderen leren hoe je het meidenvenijn kunt stoppen. De kinderen oefenen met meerdere keuzes om het meidenvenijn te laten stoppen.

Bij het rollenspel pesten oefenen de omstanders met de volgende keuzes:

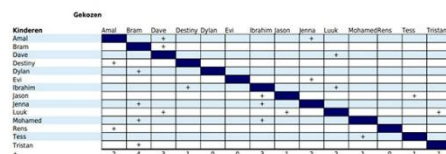
- Elkaar aanspreken: De kinderen helpen het slachtoffer door de pestkop aan te spreken: 'Stop met pesten. Hij vindt het niet leuk.'
- Elkaar helpen: De kinderen helpen het slachtoffer door bij het slachtoffer te staan en met het slachtoffer te praten/ tips te geven.
- Melden: De kinderen helpen het slachtoffer door het pesten te melden bij de leerkracht.

Bij meidenvenijn kunnen keuzes worden toegevoegd bij de volgende rollen:
 Mikpunt: oefenen met "opkomen voor jezelf", "melden" en "de slimme plek".
 Wannabees: oefenen met "de slimme plek", "elkaar helpen", "elkaar aanspreken" en "melden".
 Hofdames: oefenen met "de slimme plek", "elkaar helpen", "elkaar aanspreken" en "melden".
 Koningin: oefenen met het verplaatsen in een ander: hoe voelt zij zich?

Sociogram & sociomatrix

Neem eenvoudig een sociogram en/ of sociomatrix af

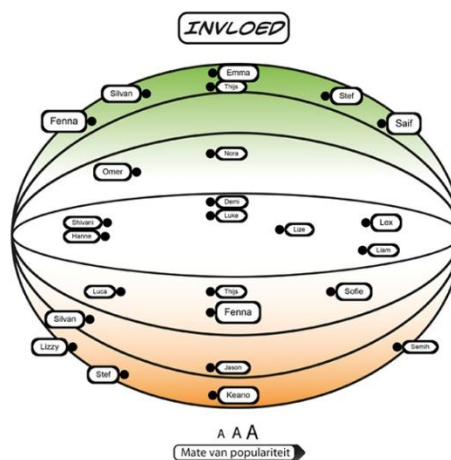
- Maakt sociale verbindingen en relaties zichtbaar
- Geeft weer welke kinderen populair zijn

www.groepsvorming.nl

Invloed sociogram

- Welke leerlingen nemen op positieve wijze de leiding?
- Welke leerlingen nemen op negatieve wijze de leiding?
- Welke leerlingen zijn populair?

groepsvorming.nl

Bijlage 1

Werkvorm 1: Kwaliteiten vriendschap

Naam:		Groep:	
Wat doet een vriend of vriendin?		Wat doet een vriend of vriendin niet?	
Wie zijn jouw vrienden en vriendinnen? Schrijf erachter waarom het een vriend of vriendin is.			
Welke keuze kun je maken als een vriend of vriendin zich een langere tijd niet als vriend of vriendin gedraagt?			

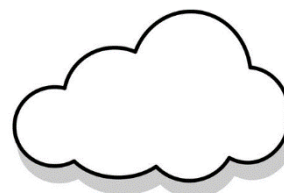
Bijlage 2

Werkvorm 4: Zo moet het eruitzien!

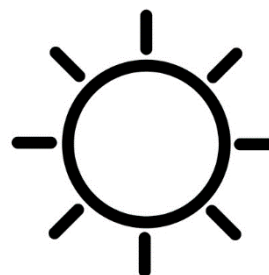
Naam:

Groep:

Wat is er gebeurd?

Zo moet het eruitzien!

Welke keuze kun je maken om het zo goed te laten gaan?

Wat ga je de komende week oefenen?

Wie kan je daarbij helpen?